

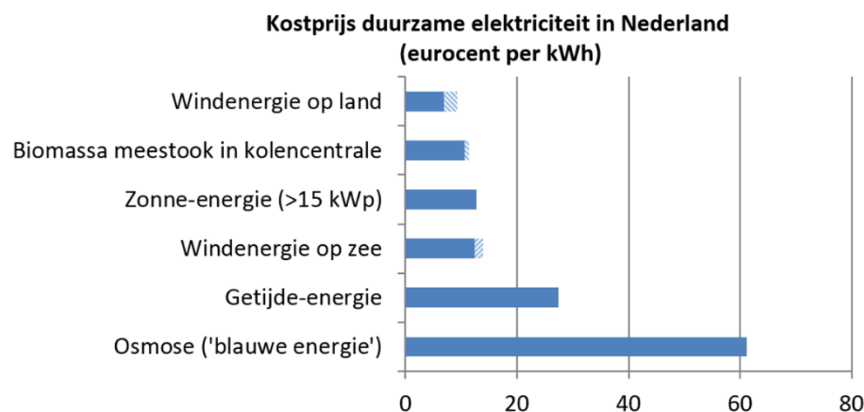
Natuur en Milieufederatie Groningen Position paper zonne- en windenergie 2017

De NMG levert proactief haar bijdrage aan de energietransitie. Dat betekent volop inzetten op energiebesparing en opwekking van duurzame energie. De NMG wil de transitie naar een 100% duurzame energieproductie aanjagen en versnellen. Zonne- en windenergie spelen hierin een belangrijke rol, bij zowel grote als kleine lokale projecten. We willen een rol spelen in het verbeteren van draagvlak voor duurzame energie: met een betere verdeling van lusten en lasten, voldoende ondersteuning en ruimte voor lokale initiatieven en een zorgvuldige inpassing van energielandschappen. Voldoende aandacht voor de belangen van omwonenden, natuur en landschap is al in het stadium van locatiekeuze essentieel.

Urgentie

De urgentie van de energietransitie is evident: om de negatieve effecten van klimaatverandering te beperken moet de CO₂-uitstoot sterk worden gereduceerd. Dat vraagt vooral om een besparing op het verbruik van energie en om de transitie naar een schone, duurzame energieopwekking. De Provincie Groningen heeft als doel gesteld om in 2020 21% duurzaam op te wekken, in 2030 60% en in 2050 een 100% duurzame energieopwekking te hebben. Hiermee staan we voor een enorme opgave die vraagt om ingrijpende maatregelen op het gebied van energiebesparing, transportbrandstoffen, energieopslag en energieopwekking. In dit standpunt gaan we met name in op de transitie in energieopwekking.

Op dit moment wordt ruim 85% van de stroomvoorziening in Nederland fossiel opgewekt. Met de huidige snelheid gaan we de doelstellingen niet halen. Om in 2050 100% van ons energieverbruik duurzaam op te kunnen wekken is een combinatie van verschillende opwekkingstechnieken noodzakelijk. De belangrijkste bron van duurzame energieopwekking voor nu en de nabije toekomst is windenergie op land, vanwege de hoge energieopbrengsten per molen en de relatief lage kosten in vergelijking tot andere duurzame bronnen.

Bron: ECN eindadvies basisbedragen SDE+ 2016; Voor wind op zee: ministerie van economische zaken: maximum tenderbedrag 'Borssele' 12,4 c/kWh en kosten TenneT netwerk op zee 1,5 ct/kWh

Andere belangrijke bronnen voor duurzame energieopwekking zijn zonne-energie en wind op zee (windparken in de Noordzee). Van beide technieken nemen de kosten in rap tempo af en bovendien is hier meer draagvlak voor. In de provincie Groningen zal daarom in de toekomst veel meer ruimte gecreëerd moeten worden voor de realisatie van duurzame energieproductie, waaronder zonne- en windenergie. Met het programma Energietransitie 2016-2019 wil de Provincie de overgang naar het gebruik

van duurzame energiebronnen versnellen.

Positie en rol NMG

Vanuit de NMG voelen we de urgentie om de energietransitie mede vorm te geven en de noodzaak om hier heldere keuzes in te maken. In 2009 hebben de provinciale natuur en milieufederaties een standpunt met betrekking tot windenergie ingenomen: *Geconcentreerde windkracht in de lage landen*. Dit standpunt onderstreepte het belang van windenergie op land, in het belang van natuur en landschap werd daarbij uitgegaan van twee grondbeginselen: bij de realisatie van windenergie wordt gestreefd naar het concentreren van windparken om het tussenliggende landschap te ontzien en bij de locatiekeus van een windpark dienen het belang van landschap en natuurwaarden al meegewogen te worden. Op specifieke locaties met hoge natuurwaarden zijn daarbij de natuurwaarden van groter belang dan de realisatie van een windpark. In Groningen werd in deze visie het concentratiebeleid van de Provincie ondersteunt, met de windparken langs bestaande infrastructuur en bij industrieterreinen – de N33, Delfzijl en de Eemshaven.

De NMG onderschrijft de energietransitie doelstellingen, en wil de transitie naar een 100% duurzame energieproductie aanjagen en versnellen. We staan ervoor om opwekking van en vraag naar energie dicht bij elkaar te brengen. We staan ook voor aantrekkelijk landschap, een mooie natuur en een gezonde leefomgeving voor de inwoners. De NMG weegt al deze belangen zorgvuldig tegen elkaar af. Vanuit deze rollen was er behoefte aan een nieuw actueel standpunt voor wind- en zonne-energie met daarin meer aandacht voor het belang van draagvlak, zowel vanuit omwonenden als natuur- en landschapsorganisaties. Op basis van discussies met onze achterban, overheden, lokale energiecoöperaties en energie-experts is deze position paper opgesteld en de rol besproken die de NMG kan spelen.

Draagvlak

Hoewel de noodzaak van de energietransitie steeds beter onderkend wordt, is er nog steeds een gebrek aan draagvlak voor de realisatie van duurzame energieopwekking. Met name de realisatie van windenergie op land roept veel protesten op van omwonenden en van natuur- en landschapsorganisaties. Het verzet wordt met name gevoed door een scheve verdeling van lusten en lasten bij de realisatie van windparken, de top-down aanpak vanuit de overheid en de relatief grote invloed van de windturbines op leefomgeving, landschap en natuur.

Door dit verzet loopt de realisatie van wind op land veel vertraging op. Nu zonne-energie niet alleen op daken, maar ook in parken op land gerealiseerd gaat worden (zonneakkers) bestaat de zorg dat ook voor zonne-energie het draagvlak zal verminderen. Om het draagvlak te versterken is voor zowel de realisatie van windenergie op land als voor zonneakkers een nieuwe aanpak nodig, waarbij lokale belangen, van zowel omwonenden als van natuur- en landschapsorganisaties, vanaf het begin van de planvorming worden meegenomen en er een betere verdeling van de lusten en de lasten is. Voldoende draagvlak voor een nieuw zonne- of windpark is voor de NMG cruciaal. We zetten ons volop in voor een zorgvuldig gebiedsproces en voldoende participatiemogelijkheden. Wanneer blijkt dat het draagvlak vanuit omwonenden en belanghebbenden voor het park onvoldoende is, zal de NMG adviseren het park niet te realiseren.

Gebiedsproces

De NMG stimuleert en ondersteunt in de eerste plaats het opzetten van een uitvoerig gebiedsproces aan het begin van de ontwikkeling van nieuwe plannen voor wind- en zonneparken. Hierbij is het van cruciaal belang voor de NMG dat ook omwonenden en natuur- en landschapsorganisaties bij dit proces betrokken worden. In het gebiedsproces worden belanghebbenden geïnformeerd en kunnen zij meedenken over:

Position paper zonne- en windenergie 2017

- de voor- en nadelen van de locatiekeuze;
- het voorkomen van mogelijke negatieve effecten;
- over de inrichting van het park;
- het creëren van meerwaarde van het park voor de omgeving.

Onafhankelijke procestrekker

De NMG pleit daarbij voor de inzet van een onafhankelijke procestrekker die het proces helder en stapsgewijs kan inrichten. De NMG is zich bewust van het feit dat de ontwikkeling van wind- en zonne-energie strijdig kan zijn met de belangen van natuur en landschap: belangen die we met onze achterban behartigen. De NMG vindt het in deze situaties van groot belang dat met deze organisaties en aan de hand van ecologische effect studies de pijnpunten en elkaars wensen zo goed mogelijk in kaart worden gebracht al op het moment van locatiekeuze. Om vervolgens gezamenlijk te kijken of locatiekeus aangepast kan worden, waar de pijn verzacht kan worden (denk aan best beschikbare technieken, bij bijvoorbeeld windenergie, stillere turbine of radar et cetera) en of natuur- en landschapswaarden (elders) versterkt kunnen worden.

Maatschappelijke meerwaarde

De NMG spant zich in voor een betere verdeling van lasten en lusten door het creëren van maatschappelijke meerwaarde bij de realisatie van wind- en zonneparken. Cruciaal hierbij is dat wind- en zonneprojecten moeten worden ontwikkeld met voordeel voor de omgeving waarbij een deel (of zelfs alle) inkomsten van het park terugvloeien het gebied in. De vorm en de bestemming van de gelden kunnen het beste tijdens het gebiedsproces worden bepaald. Maar te denken valt aan de volgende mogelijkheden:

- Oprichten dorpsmolen of panelen, die worden gefinancierd door de omgeving en waarvan de opbrengsten terugvloeien naar de omgeving.
- Oprichten van een gebiedsfonds dat gevuld wordt door de inkomsten uit het park. De bestemming van het gebiedsfonds wordt afgestemd met de omgeving zelf.
- aanleg en/of beheer van natuur, landschap of recreatieve voorzieningen financieren vanuit de inkomsten van het park.
- Omwonenden en lokale ondernemers krijgen de mogelijkheid te participeren in het windproject. Dit kan door middel van participaties, aandelen met zeggenschap (inzet van een energiecoöperatie is dan een goede vorm) of aandelen zonder zeggenschap.
- Afgesproken kan worden dat bij rendementen hoger dan een afgesproken percentage, afdracht plaatsvindt naar een algemene pot waaruit nieuwe duurzame projecten in de gemeenschap gefinancierd worden (ook hier kan een lokale energiecoöperatie een rol hebben).

De NMG zal zoveel mogelijk stimuleren dat wind- of zonneparken worden gerealiseerd door of in samenwerking met lokale partijen, die vervolgens ook gedeeld of volledig zeggenschap krijgen over het park.

De NMG zet zich dus in de eerste plaats in via het gebiedsproces en overleg met de initiatiefnemers voor de belangen van omwonenden, natuur en landschap en het belang van voldoende maatschappelijke meerwaarde van het park. Wanneer op specifieke locaties uit het gebiedsproces, na overleg met initiatiefnemers en uit de plannen voor het wind- of zonnepark blijkt dat er onvoldoende maatschappelijke meerwaarde gecreëerd wordt, en de negatieve effecten op waardevolle natuur- en landschapswaarden onvoldoende gemitigeerd en gecompenseerd kunnen worden, zal de NMG het project en de locatie niet ondersteunen. In deze specifieke gevallen zal de

NMG in afstemming met haar achterban verkennen op welke wijze zij de belangen van natuur, milieu en landschap zal behartigen.

Lokale energiecoöperaties

Steeds meer bewonersgroepen nemen het heft in eigen hand en gaan lokaal aan de slag. Lokale energie-initiatieven leveren op meerdere vlakken een belangrijke bijdrage aan de omschakeling naar een duurzame energievoorziening. Zij stimuleren hun omgeving om energie te besparen en zelf duurzaam energie op te wekken. Op deze wijze zijn ze onmisbaar voor het creëren van draagvlak voor de energietransitie en het bijbehorende klimaat- en energiebeleid. Daarbij leveren deze initiatieven gezamenlijk een substantiële bijdrage aan het behalen van de doelen van de energietransitie. Om deze initiatieven te faciliteren moeten ze voldoende ondersteuning en ruimte krijgen.

Begeleiding door het Servicepunt Lokale Energie Voorwaarts

De NMG kan lokale initiatieven ondersteunen en begeleiden via het Servicepunt Lokale Energie Voorwaarts. Met het Servicepunt wil de NMG lokale energiebesparing en opwekking van duurzame energie stimuleren en ondersteunen. Met de uitvoering van het programma Lokale Energietransitie wil de NMG een dekkend netwerk van energiecoöperaties in de provincie Groningen krijgen.

Netwerk Lokale Energie

We hebben een groot netwerk van (startende) lokale initiatiefnemers, beleidsmakers, deskundigen, kennisinstellingen, bedrijven en andere betrokkenen. Met dit netwerk wisselen we kennis en informatie uit en spelen we in op actuele ontwikkelingen rondom lokale duurzame energie. Daarnaast zet de NMG zich in voor voldoende ruimte en mogelijkheden in het beleid van overheden om lokaal duurzame energieopwekking te kunnen realiseren. Ook bij grote energieprojecten vanuit commerciële projectontwikkelaars zal de NMG zich inzetten voor het creëren van maatschappelijke meerwaarde, waarbij zij een belangrijke rol weggelegd ziet voor lokale energiecoöperaties.

Energielandschappen

Ons landschap is onlosmakelijk verbonden met onze behoefte aan energie. Vroeger en nu nog steeds. Met de transitie naar een duurzame energieproductie zal de opwekking van energie meer lokaal en op een groter oppervlakte zijn. Ook dit zal een stempel drukken op onze leefomgeving, landschap en natuur. Vanwege het industriële karakter van windenergie en zonneparken in combinatie met effecten op leefomgeving en natuur is de NMG van mening dat de schaal en omvang van deze energielandschappen moet worden afgestemd op de schaal en draagkracht van het landschap, de leefomgeving en de aanwezige natuurwaarden.

De NMG vraagt gemeenten en Provincie om al in een vroeg stadium een ruimtelijke afweging te maken waar en op welke schaal energielandschappen wenselijk zijn in hun regio. In het verlengde hiervan is het van belang dat aangegeven wordt aan welke maatschappelijke en participatieve voorwaarden de ontwikkeling van deze parken minimaal moeten voldoen. Op deze manier wordt vooraf duidelijkheid geboden aan omwonenden, projectontwikkelaars en andere belanghebbenden. De NMG denkt graag mee aan deze ruimtelijke afweging en kan een bijdrage leveren aan het gebiedsproces en de maatschappelijke discussie over de realisatie van energielandschappen.

Uitgangspunten ruimtelijke afweging

De volgende uitgangspunten voor het bepalen van schaal en omvang van zonne- en windenparken zijn voor de NMG van belang:

- Grootschalige energieproductie* moet zoveel mogelijk geproduceerd en geconcentreerd worden op de locaties waar het ook verbruikt wordt. Dus aansluitend op grote steden en grote regionale bedrijventerreinen. Zodat de

Position paper zonne- en windenergie 2017

schaal van de energieproductie goed bij de schaal van de omgeving past. Maar ook om energieverliezen tijdens transport over lange afstanden te beperken.

- Ga zuinig om met het buitengebied. Gebruik de SER-ladder waarbij eerst de mogelijkheden voor duurzame opwekking binnenstedelijk en op bestaande daken wordt verkend. Verken vervolgens eerst de mogelijkheden direct aansluitend op stedelijke bebouwing** en grote infrastructuur (zoals kanalen en rijkswegen) voordat mogelijkheden in het buitengebied verkend worden.
- Stem schaal en omvang van het park af op de omgeving en het landschap. Voorbeelden om dit uitgangspunt te verduidelijken: Een klein dorp zoals Eenrum is qua schaal en omvang niet geschikt voor de realisatie van een aansluitend grootschalig zonnepark. In een kleinschalig karakteristiek landschap zoals het Middag Humsterland doet grootschalige energieproductie teveel afbreuk aan het karakteristieke landschap.
- De NMG is voorstander van het tijdelijk bestemmen van locaties voor de opwekking van zonne- en windenergie. Zodat na een periode van 20 – 30 jaar de maatschappelijke en ruimtelijke afweging van zonne- en windenergiepark opnieuw gemaakt kan worden.

Zonne-energie

Bij de realisatie van zonneparken zijn wij van mening dat eerst verkend dient te worden wat de mogelijkheden op daken en binnen de stedelijke bebouwing zijn. De NMG vindt het daarbij van belang de realisatie van grootschalige zonne-energie op daken extra te stimuleren. Indien binnen stedelijk gebied realisatie niet mogelijk blijkt kunnen parken die kleiner zijn dan twee hectare direct aansluitend bij stedelijke bebouwing gerealiseerd worden, mits deze parken in nauwe samenwerking met een lokale coöperatie en andere burgerinitiatieven ontwikkeld worden. Bij parken groter dan twee hectare en parken in het buitengebied is het van belang aan de hand van een zorgvuldig gebiedsproces na te gaan of het park past bij de schaal van de omgeving en het landschap en voldoende mogelijkheden kan bieden voor het creëren van maatschappelijke meerwaarde en participatie.

Windenergie

In Groningen zijn op dit moment drie concentratiegebieden voor de realisatie van grootschalige windenergieparken aangewezen. Deze zijn naar verwachting afdoende om de doelstellingen voor 2020 te kunnen realiseren. Om de energievoorziening 100% duurzaam te maken is het noodzakelijk meer concentratiegebieden aan te wijzen voor de toekomst. Hierbij is maatschappelijke acceptatie en een zorgvuldige inpassing echter cruciaal.

We willen met onze achterban, gebiedspartners en de Provincie een verkenning starten naar aanvullende geschikte locaties voor de opwekking van windenergie. Locaties die daarvoor mogelijk in aanmerking komen zijn bijvoorbeeld de stad Groningen of een lijnopstelling langs het Eemskanaal of de A7.

Solitaire dorpsmolens

Vanuit lokale energiecoöperaties bestaat steeds vaker de behoefte om ook windenergie in te zetten voor de lokale energieproductie. De NMG wil met haar achterban, gebiedspartners, gemeenten en/of de Provincie de mogelijkheid verkennen tot het toestaan van solitaire dorpsmolens van ca 1,5 MW (15 t/m 55 meter ashoogte). Wij denken dat er regio's in de provincie aan te wijzen zijn waar dit mogelijk is. Door bijvoorbeeld de voorwaarden te stellen dat de dorpsmolen in eigendom moet zijn van een lokale energiecoöperatie en aansluitend aan stedelijke bebouwing** gerealiseerd moet worden, kunnen wildgroei en te grote belasting van het landschap voorkomen worden.

Vleermuizen en vogels

Windenergie kan negatieve effecten op vleermuizen en trek- en broedvogels hebben. Voor de NMG is het van cruciaal belang dat deze effecten al in het initiële stadium onderzocht worden en bij de locatiekeuze meegewogen worden. Om onnodig schadelijke effecten op natuurwaarden te voorkomen. Daarnaast zet de NMG zich in voor de inzet van (technische) mitigerende maatregelen om schadelijke ecologische effecten te voorkomen, zoals het radar gestuurd stilzetten van turbines bij vogeltrek.

Waddenkust

De NMG vraagt bij de ontwikkeling van windenergie speciale aandacht voor de waddenkust. Vanwege de hoge natuur- en landschapswaarden en de status van de waddenkust als Natura 2000-gebied en werelderfgoed hebben windturbines hier veel negatieve effecten. De NMG en haar achterban willen om deze reden zo min mogelijk windturbines langs de waddenkust. We pleiten daarom voor het aanwijzen van zones langs de waddenkust die gevrijwaard worden van de ontwikkeling van windenergie. De NMG wil het overleg over deze vrijwaringszones en de invulling hiervan aanjagen, in goede afstemming met haar achterban.

Inrichting windparken

De NMG zet bij de inrichting van windparken in op gebruik van de best beschikbare technieken, waarbij overlast door slagschaduw, lichtjes, geluid of negatieve effecten op natuurwaarden zoveel mogelijk voorkomen worden. Daarnaast hechten we er belang aan dat exacte posities van turbines niet op voorhand zijn vastgelegd. Dit betekent dat voorafgaand aan een zoektocht naar geschikte locaties al met alle relevante grondeigenaren in een gebied afspraken gemaakt worden zodat iedereen profiteert van de windturbines in het gebied. Onafhankelijk van de locatie. Dit bevordert de open blik van de grondeigenaren en een uitkomst die past bij de omgeving en andere belangen. Ook voorkomt deze aanpak lokale vetes tussen grondeigenaren onderling en grondeigenaren en hun omgeving.

* Grootschalige energieproductie wordt hier gedefinieerd als zonneparken met een omvang > 2 ha en windparken met een capaciteit > 15 MW.

** in het geval van windturbines > 15 meter ashoogte moet hierbij minimaal de wettelijke afstand tot de dichtstbijzijnde woning aangehouden worden.